

Typisch D66-staatssecretariaat

door Henk Folmer

Volgens econoom Henk Folmer kan D66 zich herkenbaar maken in Paars II door twee speerpunten van de partij, milieu en economie, met elkaar te combineren. Staatssecretaris Ybema moet zorgen dat milieu-overwegingen een rol gaan spelen in het internationale goederenverkeer.

Op het eerste gezicht lijkt het dat de 'vierde minister' van D66, de 'minister van buitenlandse handel' Gerrit Ybema, wat betreft de profilering van D66 een wat bescheidener rol is toebedeeld dan zijn vier Democratische collega's in het kabinet. Dit staatssecretariaat wordt immers meestal beschouwd als belangenbehartiger van het Nederlandse bedrijfsleven. Velen zien deze staatssecretaris vooral als hoofd van een delegatie van ondernemers om het Nederlandse product in het buitenland te slijten. Het lijkt bovendien een ondankbare taak. Immers, wanneer een delegatie met vette orders thuiskomt, zullen weinigen dit op de eerste plaats op het conto van de staatssecretaris willen plaatsen. Men zal eerder geneigd zijn het succes toe te schrijven aan de captains of industry of de kwaliteit van het Nederlandse product. Bij tegenvallende resultaten daarentegen zal al gauw de beschuldigende vinger in de richting van de staatssecretaris gaan.

Zelfs een vluchtige en oppervlakkige beschouwing leert dat het bovenstaande een grove karikatuur is en dat buitenlandse handel een typische post is waarop D66 zich kan profileren. Dit staatssecretariaat biedt namelijk de unieke mogelijkheid om twee typische D66-speerpunten met elkaar te combineren, te weten milieu en economie. De economische kant zal duidelijk zijn, maar wat heeft buitenlandse handel met milieu te maken? Tot op heden, ten onrechte, erg weinig. De regelgeving rond het internationale handelsverkeer staat voornamelijk in het teken van het waarborgen van vrijhandel en het voorkomen van bevoorzichting van het eigen bedrijfsleven. Zonder het belang van vrijhandel en voorkoming van discriminatie ook maar enigszins in twijfel te trekken, wil ik de stelling verdedigen dat de huidige spelregels tekortschieten en dat in de diverse internationale handelsverdragen plaats ingeruimd moet worden voor het milieu. Immers, zolang milieu-overwegingen bij internationale handel een ondergeschikte rol spelen zal het uitermate moeilijk, zo niet onmogelijk, zijn een halt toe te roepen aan productieprocessen die een bedreiging vormen voor het lokale of het internationale milieu.

Tot op heden staat het ieder land vrij zijn eigen productietechnieken te kiezen, ongeacht de gevolgen voor het milieu. Bovendien wordt door de globalisatie de concurrentie tussen landen steeds feller, hetgeen betekent dat landen er alles aan doen de prijs van hun producten zo laag mogelijk te houden, ook al is dat schadelijk

voor het milieu. Prijsconcurrentie vormt derhalve een belangrijk obstakel voor de invoering van milieuvriendelijke, maar daardoor vaak dure technieken in een land dat een verbetering van het milieu nastreeft. Bovendien kan een importerend land een product volgens de regels van onder meer de Wereldhandelsorganisatie niet weigeren op grond van de wijze waarop het geproduceerd is. Ook voor de milieubewuste consument is het doorgaans onmogelijk producten die op een milieubelastende wijze geproduceerd zijn links te laten liggen om de eenvoudige reden dat hij niet over de juiste informatie beschikt. Het voorgaande betekent dat milieu-overwegingen in het huidige internationale goederenverkeer geen rol van betekenis vervullen. Om hier verandering in aan te brengen is ingrijpen van overheidswege noodzakelijk. Het is hier waar voor een D66'er als Gerrit Ybema kansen liggen. Mocht hij er in slagen op dit terrein zelfs maar enige voortgang te boeken dan heeft hij een prestatie van formaat geleverd die zowel in binnen- als buitenland niet onopgemerkt zal blijven.

Uiteraard is de invoering van beperkingen van internationale handel ter bescherming van het milieu uiterst ingewikkeld. Een eerste complicerende factor is dat nieuwe en schonere productietechnieken doorgaans kostbaar zijn en voor het bedrijfsleven in met name ontwikkelingslanden onbereikbaar zijn. Bovendien zijn deze landen voor hun ontwikkeling vaak in sterke mate afhankelijk van de export van één of enkele producten. Beperking van dergelijke exporten om wat voor reden dan ook kan derhalve hoogst ongewenste sociale en economische gevolgen hebben. Ook de geïndustrialiseerde landen zijn niet zonder meer bereid offers te brengen ten behoeve van de bescherming van het milieu, zeker wanneer dit gepaard zal gaan met grote en economische sociale offers. Ook deze landen zullen zich daarom verzetten tegen handelsbeperkingen wanneer dit hun te pas komt.

Vanwege het ontbreken van een wereldregering die landen dwingend maatregelen kan opleggen zal verandering in de regelgeving slechts op basis van vrijwilligheid kunnen plaats vinden. Bovendien, ook wanneer er eenmaal overeenstemming bereikt is, is correcte uitvoering van de overeenkomsten niet zonder meer gegarandeerd. Ook hier heerst weer de vrijheid van autonome landen. Samenvattend kunnen we stellen dat bescherming van het milieu via het stellen van milieu-eisen aan internationale handel een noodzakelijke, doch uiterst gecompliceerde zaak is. Zowel ontwikkelde als ontwikkelingslanden zullen vele aanleidingen zoeken en vinden om obstakels op te werpen. Kortom, Gerrit Ybema staat voor een van de grootste uitdagingen in dit kabinet. Een post D66 waardig. ♦

Henk Folmer is hoogleraar milieu-economie aan de Katholieke Universiteit Brabant en hoogleraar Algemene Economie aan de Landbouwwerksite van Wageningen.